

Շ Ա Ր Ք

ՆՈՐ ԽՈՐՏԱԿՄԱՆ ԳԻՇԵՐՆԵՐԱԻ

Դ.

Ես Եղիվարդն եմ այս գիշեր,
 Ձէն ու զարդով ասպետական,
 Կեցած դրան՝ Յուրք Յակոբայ
 Ժառանգութեան:
 Հոգիիս մէջ նստած է ամ,
 Ժայռի նրման,
 Կաթողիկէն հնադարեան,
 Գլխուն՝ դրած արայական
 Գմբէթն իր սուրբ թաղի նրման:
 Ու կը շնչեմ բոյրը փառնկին
 Ու կնգրուկիմ սեղանէն իր,
 Ունկնդրելով ամէն առտու,
 Ղօղանջները զանգակներուն
 Քաղցրածաւալ,
 Աղօթք, երազ իրար խառնած:

Ու կը նայիմ մօտ անցեալին,
 Ասկէ առաջ ճառասուն տարի:
 Սարի զաւակ,
 Քիթս մխրճած երկնին մէջ,
 Լոկ լեռներու անծայրածիր
 Հորիզոններ անհեղափոխ,
 Իբրեւ սահման խոկումներուս
 Անվերադիր:

Իսկ անոնք որ մինչեւ այսօր
 Ձեն յայտնած տարիներով
 Ոսկոր կապել եւ կամ հագնիլ
 Քղամիբը ոսկեկաշան,

Նկարագրին հայու արժան,
Տեսիլէն զուրկ կը մնան դեռ,
Բացած կարկամ իրենց ափեր,
Հարուսներու ողորմութեան,
Քսակներուն ծանրակիւռ:

Այն օրերուն,
Ասկէ առաջ քառսուն տարի,
Մենասանի պարսպէն ներս,
Պարսպէն դուրս,
Նորէն ձայներ, կագ ու կոխի,
Սնարին շուրջ հիւանդ պառկած
Պատրիարքին անդամալոյծ:
Հոգիներուն մէջ ձիւն էր սեւ,
Իսկ շրթներուն՝ թոյնը կանաչ
Այդ ախտաժէտ աղուաւներուն:

Կը գողային ամպերու պէս
Սեմանային,
Պահանջելով գանձ ու ոսկին
Եւ իրաւունք,
Մենասանէն ազգապատկան,
Սարսուռ տալով հոգիներուն,
Աղեկամի եւ աղամոլ:
Իսկ ուրիշներ արցունքի տեղ
Կը ժպտէին,
Լրբութեան դէմ այս վաճառէր:

Անոնք չէին զգար գուցէ
Փառն անցեալին, երազն վաղուան,
Այս դարաւոր Հաստատութեան,
Տապանակը ուխտին կարմիր,
Սերունդներուն անցեալ, ներկայ:
Սրբանուէր անցեալն սակայն,

Գիտցաւ վերցնել զլուսն իր սօս,
Բողոք անհուն,
Օրերուն դէմ այն ախաւորոյզ:

Ընկերները Սուրբ Յակոբայ,
Լի են գաղտնի ուժերով բիւր,
Որոնց խորհէն կը հօսի միշտ
Լոյս ու կրակ աներկբային,
Խորհակելու խաւարը հաստ,
Պնդանակաս
Մարդոց սրտին վրայ դիզուած:
Ի՞նչ փոյթ սակայն թէ դերձան սել,
Դերձան ներմակ,
Մեր օրերուն այս ապերախս,
Յանախ մէկտեղ հիւսուիլ կրնան:

Ես Եղիվարդն եմ այս գիշեր,
Այն օրերուն՝ երիտասարդ,
Կարծես թէ նոր ելած բուրգէն
Ըսեղծողին:
Գանկն իմ ոսկի սափոր էր լի,
Իմ պապերու պատգամներուն
Եւ օրօնմներս էին ծառա
Արդարութեան բարկ զինիին,
Բաժակ բաժակ մատուակուած՝
Չեոխնէն հզօր այն մարդերուն,
Որոնք երկինք իջեցուցին
Մեր սիրտերուն:

Ըզգացումն այդ, միշտ ներգոյակ,
Ծածուկ, խորունկ ազդումներով
Կը բանար թել հոգիիս մէջ,
Եւ լարերուն վրայ սրտս
Կ'երգէր զուարթ յանգերով նոր:

Եղայ մարդմ՝ այն որ գիտցաւ միտ
 Կոտրել ալիքն ձայներուն թուխպ,
 Նախնիներուն նըմամ արի
 Վերագարձնել էջերն ոսկի
 Ժամանակի մեծ մասեանին,
 Իբրեւ բարիք՝
 Ժառանգութեան այս դարաւոր:

Ես եղիվարդն եմ այս գիշեր,
 Ու կը՝ փալեմ,
 Հպարտութիւնն ժողովուրդիս
 Գանձի նըման՝
 Հոգիիս մէջ կանթեղած յար:
 Ձեմ ունեցած թեւամիներ,
 Բացի անխիղճ ու չարակամ
 Ոստիներէն Եկեղեցւոյ:

Այն օրերուն՝ ինչպէս այսօր,
 Ձէին գիտեր վարձկաններն՝ այդ
 Սուսկասպաս,
 Թէ տառապանքն է ահօս խոր,
 Որուն ծոցին՝ կը ծոցուորի
 Արդարութեամբ հասկը կտրմիր:
 Եւ թէ լրճուած արօ մը չէր գեռ
 Այն օրերուն՝ ինչպէս այսօր,
 Ժառանգութիւնն Սուրբ Յակոբայ,
 Որ գայլերը ձագ բերէին.
 Կամարներուն ներքեւ իր սուրբ:

Նախանձն մարդոց՝ հասակն հրոնց՝
 Երբ չի հասնիր՝ ուրիշներու
 Հասակին պերճ,
 Եւ կամ երբ ծակ են գրպանով
 Ու հոգիով,

Իբրեւ արդիւնք իրենց պանգոյր
 Եղերզուքեան,
 Չէին կրցեր վեր բարձրանալ
 Փողոց ալոյ՝ հղկեքէն,
 Եկած էին պահանջելու,
 Բաժինն իրենց՝ ազգին գանձէն:

Ըսպառազէն կը դիտէի
 Այն օրերուն միտքին գետի
 Խաժամուծն այդ:
 Կը լսէի բարբանջանքներն
 Անոնց անմիտ, ինչպէս այսօր,
 Լուսնակին դէմ հաջող լուսնոս
 Շուներու պէս:

Այն օրերուն չունէի խէք,
 Գանձանքներուն դէմ աննուէր:
 Թեմամիներս զուտ փորձեցին
 Քննելու պատմութեան
 Հոգեկարան:
 Բախտին Աստուծոյ ինձի բերաւ
 Յաղթանակներ,
 Ժպտութեան դէմ մարդերու:

Գետի ափին՝ աստառակուած
 Զօրավարի մը հանգումակ,
 Կը դիտէի
 Ալիքներուն վրայ բացուող
 Շուքի անսահման,
 Ու կը գգայի
 Թէ տաղերը կը շողային
 Յերեկուան մէջ,
 Ականջներուս՝ շունչն իրերուն՝
 Սրբինգի ձայն:

Հոգիս պրկուած երազներով,
 Ներկայէն վեր, ապագային
 Կը կարկառուէր,
 Իսկ շրթներուս՝ աղօթքի պէս
 Բառն էր կրակ,
 Պոռթկումն ուժին անանձնական,
 Որ կը պատռէ պատեանն իրեն,
 Ինչպէս վարդին կոկոնն հրաւեփ,
 Ջարկին ներքեւ զարուններու
 Անյայտ ուժին:

Երեսասարդ, բայց արսիս մէջ
 Դառնութիւններ,
 Հակօքիս վրայ ախօսներ խոր՝
 Օրերէն չար:
 Ալիքները ժամանակին
 Սարսեցին զիս բայց չկրցին
 Այլայլելու հոգիս ամուր:
 Գիտէի թէ փառքն ու ոսկին
 Ծղօտ խոտի՝
 Որով ծիծառն կը շինէ բոյն:
 Գիտէի թէ
 Կիրքերը սուր մուրիկներուն,
 Համբայ ինկած՝
 Գուսաններու պէս աչացու,
 Պիտի մոռնան երգերն իրենց,
 Երբ արեւը ծագի նորէն
 Լեռան ետին:
 Գիտէի թէ ռումբն ահարկու
 Բարձունքներու վրայ կ'իյնայ,
 Գիտէի թէ սուսն ու մախանք
 Մարդոց զազիր,
 Պիտի կազմեն ամօքն իրենց,
 Լոյսին ներքեւ ժամանակին:

Շնագայլերն այդ գարեելի,
 Զուր փորձեցին խածասելու
 Առիծը գոռ,
 Ինչպէս երէկ՝ այնպէս այսօր:
 Հրաբխներով լեցուն եմ դեռ,
 Ինչպէս վայրագ պատերազմիկ,
 Եւր վերհերու անձկակառօս,
 Վասնզի ես տառապելու
 Գիճովութիւնն ունիմ կրակ,
 Եղբայրն եմ մեծ այն ջահերուն,
 Որոնք իրենց մեռած պահուն
 Կ'արձակեն բոցն իրենց պայծառ:

Անոնք որոնք դեռ կը կարծեն
 Թէ կեանքս հասեր է վախճանին
 Իր աննուէր,
 Եւ թէ փակ է այլեւս ուղին
 Անցեալ փառքիս, թող գիտնան լաւ
 Թէ կամքս բնաւ չէ հանչըցած
 Թումբ ու պատուար:
 Լեզուիս վըրայ երբ մեռած են
 Բառերը հիմ,
 Մեղեդիներ հնչած են նոր,
 Հոգիիս խոր,
 Եւ երկինքներ բացած ծալքերն
 Իրենց հըրաւ:
 Զէ՛ քառամած ծաղիկն սրժիս
 Անփաղելի,
 Հոգիս ունի հուրն աւելի
 Օրերուն նոր,
 Քան թէ մոխիրն անցեալներու:

Ստախօսին խօսքն է նման
 Մովու ափիմ՝

Ուազներէ շինուած տունքն :
 Ծովը սակայն պիտէ լանդի
 Զանոնք բոլոր,
 Ալիքներուն թր դարաւոր,
 Որովհետեւ տնոնք նման
 Են մայրերու,
 Որոնք երգով անարձագանգ
 Կ'որրեն մեռած մանուկն թրենց :

Անմահներու բընակարանն
 Սիրսն է մահուան,
 Երանաւէ խոկն այդ փարթամ,
 Կու գայ պատուել պատեանն վիշին,
 Արեւոյսին՝
 Մահուան գացող աստղերու պէս :

Գմբէթին ճակ երկինքներուն,
 Շողն արեւուն եւ աստղերուն,
 Իրենց պատուոյ տեղը ունին,
 Նուազին հետ ծովին, ամպին,
 Եւ երգին հետ բանաստեղծին :
 Արեգակի եւ աստղերու
 Ծիրանաւառ այդ պարզեւէն
 Կը մընան զուրկ
 Ամբարհաւան հարուստ անմիտ
 Եւ մուրկներն անկերպարան,
 Վասնզի ինչ որ կը բաշխուի
 Մեր սիրտերէն,
 Ուրիշներու կարօտանքին
 Ու պատուին,
 Ան է միայն որ կը մընայ
 Զըմուռներու քուրումներով
 Անուշահոտ,

Իբրեւ սրիսուր մեր հոգիին
Բազմաւերմորհ:

Ես Եղիվարդն եմ այս գիշեր,
Արսիս վրայ ծամըր փառեր,
Երբ կը գրեմ տողերն այս մութ:
Տուր ինձի թելդ, վիշտ սրբազան,
Քանգի տարբեր է մեր նամբան:
Քիչ մը հեռուն, ծառին վրայ,
Թռչուն մը որք կը հեկեկայ:

ԵՂԻՎԱՐԴ

Խ Ո Ն Ե Ր

Խոհներ տեսալի մտնա կը սուրան,
Աւեան թխպահոծ ամպերու նման.
Էր երբեմն անոնք բոցով կ'այրէին,
Այժմ հազած են գոյնը մոխիրին:

Խոհներ վեհապանծ՝ զիս առաջնորդող
Մեծ խոյանքներու, սէզ կատարներու,
Չեն այցիլեր զիս, փախած են հեռու,
Որոնելով այլ կայրեր արեւոյ:

Միտնա ջրհոր մ'է պղտոր, անյասակ,
Ու դեռ կը սպասեմ ձեռքի մը կախարդ,
Որ ալ ընէ զայն ջինջ ու մաքրազարդ,
Ու հոն էն առաջ, իբր պերճաւոր ակ,
Տեսնեմ Աստուծոյ պատկերը յսակ:

1985

Գ. ՃԱՐՏԱՐ